

Організація обліку у селянських (фермерських) господарствах

Б.С.Гузар, старший викладач

Уманська сільськогосподарська академія

Бухгалтерській облік у фермерських (селянських) господарствах ведеться інструкцією, затвердженою наказом Міністерства сільського господарства і продовольства України від 5.02.1997 р. за №3. Його мета полягає у з'ясуванні господарствами наслідків діяльності та здійснення її економічної оцінки; ванні сум податків до бюджету та складанні і поданні поточної звітності.

Бухгалтерський облік може вести сам фермер або один з членів сім'ї, чи спеціаліст на договірних засадах. При веденні бухгалтерського обліку потрібно забезпечити незмінність протягом поточного року методології відображення господарських операцій та оцінки майна, розмежування в обліку поточних витрат на виробник капітальних вкладень.

У фермерському господарстві облік можна вести за двома варіантами: без використання і з використанням бухгалтерських рахунків. У будь-якому випадку його: здійснюють на підставі первинних документів, які повинні бути оформлені у відлові діючими вимогами і мати обов'язково такі реквізити: назву фермерського господарства, зміст господарської операції та її вимірники (у натуральному і вартісному виразі), посади, прізвища і підписи осіб, відповідальних за дозвіл та здійснення господарської операції і складання первинного документу.

Залежно від характеру праці та технології обробки даних до первинних до можуть бути включені додаткові реквізити: ідентифікаційний код фермерського господарства, номер документу, підстава для здійснення операції, дані про документ; що засвідчує особу-одержувача тощо.

Фермер повинен приділяти особливу увагу нагромадженню і зберіганню бухгалтерських та банківських документів, а також контролювати свої розрахунки з чальниками, покупцями, бюджетом.

Для документів йому потрібно завести три окремих папки. Одна з них №1 (на) позначається написом "Завершені розрахунки". Вона призначена для збирання і зберігання документів, які оплачені і відмічені банком: платіжних доручень, доручень, актів про приймання робіт, рахунків, накладних, прибуткових і ви; касових документів тощо. Ці документи складаються в порядку черговості і пронумеровуються від руки у правому верхньому куті. Друга папка №2 підписується "Постачальники" і призначається для тих документів, які підлягають оплаті фермером, але не сплачені. Після того, як фермер оформив документ і здав його в банк, у папку заноситься листок з відповідним записом, наприклад: 5.02.98 р. здав платіжне поручення №10, Уманський "Автосервіс", ремонт МТЗ-80 270 грн. 50 коп.

Після повернення банком документа зі своєю позначкою він нумерується і вається в папку №1 "Завершені розрахунки", а листок із записом фермера бер папки №2 "Постачальники" і ліквідується. Папка №3 служить для документів (їх які фермер пред'являє покупцям, платникам до сплати. Сюди фермер також листки із своїми записами про те, що відповідний документ зданий в банк. Наприклад; робиться запис: 21.03.1998 р. здана платіжна вимога-доручення №12, Уманський м'ясокомбінат, 5 бичків, 2264 грн.

Після надходження відповідної суми на розрахунковий рахунок і поверненн* мірника платіжної вимоги-доручення з банку з його поміткою, даний листок ви" ся з папки №2 і ліквідується, а платіжна вимога-доручення пронумерує підшивається в папку № 1 "Завершені розрахунки".

Велике значення має правильний облік основних засобів і нарахування на амортизації.

У зв'язку з введенням у дію Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" прийнято новий порядок нарахування амортизації на основні засоби і відображення витрат на їх ремонт. Згідно з цим всі основні засоби поділяються на чотири групи: будівлі і споруди; автотранспорт меблі, прилади; приватизований житловий фонд; інші основні засоби. Річна норма амортизації по першій групі становить 5%, по другій — 25,

по четвертій — 15% від залишкової вартості. Тому для обліку основних засобів фермеру необхідно вести відповідну відомість. Амортизацію нараховують по всіх основних засобах, крім молодих багаторічних «ень, тварин (за винятком дорослих робочих коней). Амортизація по першій основних засобів нараховується до вартості їх 100 неоподаткованих мінімумів громадян, а по засобах груп 2 і 4 — до 0. У витрати виробництва витрати на модернізацію, реконструкцію відносяться в сумі, яка дорівнює 5% залишкової вартості основних засобів фермера на початок звітного року. Залишок витрат на реконструкцію, модернізацію іде на збільшення залишкової вартості основних засобів.

Тварин фермери обліковують у "Книзі обліку тварин", відображаючи рух поголів'я в господарстві. Переведення тварин з групи в групу, одержання приплоду, списання тварин відображають лише в "Книзі обліку тварин". В журналі реєстрації господарських операцій записи не роблять (за винятком одержання приплоду, по якому запис у Журналі аналогічний запису по обліку власного насіння і кормів), бо від руху тварин господарство не має додаткових витрат або надходжень, а лише зазначають купівлю-продаж тварин, тобто ті операції, які враховують як витрати або доходи, обліку виробничих запасів фермери можуть застосовувати книгу або картки складського обліку. Виробничі запаси, молодняк худоби і птиці, незавершене виробництво фермерських господарств підлягає переоцінці. Міністерство агропромислового <су, Міністерство економіки і Міністерство фінансів на виконання Постанови Міністрів України і НБУ № 173 від 13 березня 1995 р. "Про переоцінку 28 сільськогосподарської продукції, молодняка худоби і птиці, тварин на відгодівлі та незавершеного виробництва" встановили такий порядок проведення переоцінки.

Сільськогосподарські підприємства усіх форм власності щорічно на 31 грудня проводять переоцінку залишків власної продукції сільськогосподарського виробництва, молодняка худоби і птиці, тварин на відгодівлі та незавершеного виробництва по на цей час договірних цінах, а

залишки продукції, на яку не встановлені і ціни, оцінюють виходячи з її кормової поживності.

Переоцінці підлягають залишки виробничих запасів власного виробництва, включаючи використані у незавершеному виробництві рослинництва:

насіння, концентровані корми, готова продукція переоцінюються виходячи з їх і по культурах, видах продукції до діючих договірних цін;

соковиті та інші корми по їх видах, на які відсутні договірні ціни, переоцінюється шляхом перерахунку їх кількості у кормову поживність та договірної ціни одного центнера вівса;

молодняк тварин і птиці, тварини на відгодівлі переоцінюються по кожному виду окремо виходячи з живої маси (після скидки на зміст шлунково-кишкового і договірних цін, які діяли на кінець року, племінний молодняк і птиця — по цінах на племінну худобу і птицю на цей час.

Переоцінку незавершеного виробництва в рослинництві у частині витрачених покупних товарно-матеріальних цінностей сільськогосподарські підприємства усіх форм ті проводять два рази на рік — на 31 грудня і перше число місяця початку уражаю сільськогосподарських культур до діючих на цей час цін і тарифів.

Використані у незавершеному виробництві рослинництва (сівба озимих і багаторічних трав, оранка зябу, підживлення та інші роботи) покупне насіння, мінеральні добрива, паливно-мастильні матеріали, засоби захисту рослин та інші товарно-матеріальні цінності, надані послуги сторонніми організаціями переоцінюються вперше до діючих цін і тарифів на кінець року і вдруге — на перше число місяця, в якому починається урожай сільськогосподарських культур. При цьому використані за весь вирощування до початку збирання відповідної культури покупні товарно - матеріальні цінності переоцінюються до діючих цін і тарифів на час збирання урожаю.

Для проведення переоцінки незавершеного виробництва в рослинництві використовують підсумкові дані бухгалтерського обліку на дату її проведення з

відомості № В-2 а щодо кількості витрачених пально-мастильних матеріалів — Журналу реєстрації господарських операцій.

При веденні обліку без використання бухгалтерських рахунків записи роб "Журналі обліку господарських операцій", у який заносять на початок року (з періоду) дані із статей балансу по графах 4,6,8,10,12,14,16 — з активу балансу, графах 7,9,15,19 — з пасиву балансу. Після перенесення залишків з балансу в Журнал реєструють господарські операції в міру їх здійснення.

При організації обліку необхідно мати на увазі, що витрати відображають у їх здійснення, а надходження — після відправлення продукції покупцю і надходження за неї грошей або нарахування заборгованості. Отже, в графі 4 "Витрати" всі покупки та платежі показують у міру їх здійснення.

У графі 5 "Доходи" відображають надходження (або нарахування) грошей за реалізовану продукцію, виконані роботи, послуги на сторону, а також інші надходження, які згідно з чинним законодавством включають у доходи підприємства (одержані дотації, штрафи, страхові відшкодування тощо).

Як відомо, момент відображення витрат і доходів може не збігатися за фактичним списанням або одержанням грошей, що залежить від форм і шви розрахунків. Такий облік передбачає віднесення вартості матеріалів на виробництво (графа 4 "Витрати") при їх купівлі, а не при фактичному використанні. Ви запаси власного виробництва (насіння, корми) оцінюються за собівартістю попереднього року, а їх вартість списується при оприбуткуванні як доход (графа 5) і одночасно. сума показується у графі 4 як витрати.

Фермери, які не мають присадибної ділянки, продукцію, використану для вл споживання, включають у доходи. Якщо ж фермер при цьому має невеликі доходи зобов'язаний пред'явити податковій службі рахунки на купівлю картоплі, молока. м'яса та іншої продукції.

Таким чином, у Журналі реєстрації господарських операцій протягом звітної оду будуть записані всі господарські операції. В кінці звітної періоду (можна щоквартально) підбивається підсумок по всіх графах. І якщо сума усіх парних

граф буде тотожною сумі усіх непарних, то підрахунки зроблені правильно. Після цього визначають залишки на кінець року (звітного періоду).

Однак не всі витрачені запаси можуть бути використані до кінця звітного періоду. Частина їх може залишатися на складі фермера. Тоді на їх вартість потрібно звести витрати. Крім того, на кінець звітного періоду може бути також непродана готова продукція та мати місце незавершене виробництво (в рослинництві і в тваринництві). Тому для визначення витрат на виробництво потрібно уточнити залишки матеріальних запасів, готової продукції і незавершеного виробництва. Для цього слід провести інвентаризацію, результати якої відображають в інвентаризаційних описах. У них проставляють кількість матеріалів, їх ціну і суму. Якщо на 1.01.1998 р. у (кінець періоду залишки становили 4270 грн., то ця ж сума повинна бути вказана як вступний залишок при визначенні фінансового результату за 1998 рік.

Якщо ж на кінець періоду залишилося більше матеріальних цінностей, ніж було на початок, то це означає, що не всі цінності використані у виробництві. Отже, на різницю в залишках матеріальних *запасів на кінець і початок періоду* потрібно зменшити витрати, що зумовить збільшення доходу.

З одержаного доходу фермер сплачує податки, а залишок направляє на споживання та нагромадження. Даний розподіл доходу відображається в Журналі обліку господарських операцій, в якому визначаються кінцеві залишки по графах. І на підставі цього Журналу, інвентаризаційних описів та довідки про визначення і розподіл фінансового результату складається баланс підприємства за встановленою формою, Фермер також повинен постійно контролювати рух коштів у касі і на розрахунковому рахунку на кінець кожного місяця і року.

Фермеру необхідно ретельно стежити як за використанням, так і за поверненням банківських кредитів. Він повинен постійно контролювати, скільки кредитів і на які цілі одержано, скільки кредитів повернуто і скільки ще потрібно повернути і в які строки.

Облік руху кредитних засобів включає, зокрема, контроль за залишком кредитів місяця (року). Для цього фермер у Книзі обліку розрахунків з організаціями і особами відводить сторінку або дві для обліку розрахунків з банком по позичках. І на основі виписок банку по позичковому рахунку робить записи у Журналі обліку господарських операцій і в Книзі. За звітний період в Книзі у розділі по обліку кредитів підраховуються підсумки по графах 4 і 5 і з урахуванням залишку на початок звітного періоду, який звіряється із залишком, вказаним у виписці банку по позичковому рахунку. Вони повинні бути однаковими.

Для контролю розрахунків із різними організаціями й особами фермер веде Книгу обліку розрахунків з різними організаціями і особами. Записи в ній здійснюються на основі первинних документів. Оскільки, починаючи з 1998 р. фермери сплачують податок з доходу, необхідно контролювати витрати на виробництво. Для цього фермер повинен вести Книгу обліку витрат на виробництво, де відображаються витрати в то фермерському господарстві без розподілу по окремих видах культур, групах культур, видах і групах тварин. Тому в кінці господарського року, перед складанням річного звіту фермеру необхідно розрахувати фактичну собівартість кожного виду продукції. В цьому випадку всі обліковані витрати, віднесені на виробництво, розподіляються між культурами, видами і групами тварин пропорційно плановим або нормативним витратам.

Для обліку у фермерському господарстві застосовують обмежену кількість рахунків. Потрібно пам'ятати, що чим їх менше, тим простіший облік. У кожному випадку господар самостійно визначає, якими рахунками він користуватиметься залежно від конкретних умов господарювання.

При роботі у фермерському господарстві великої кількості робітників (у тому числі найманих) можна вести облік нарахованої оплати праці і утримань з неї в рахунково - платіжних відомостях типової форми № 73. В цьому випадку зведення операцій по рахунку 70 "Розрахунки по оплаті праці" і нарахування на оплату праці роблять у спеціальній відомості на основі даних типових

відомостей. На основі відомості форми №В-7 або зведеної відомості обороти по кредиту рахунків 65, 68, 69, 70 переносять у Головну книгу, а в Журнал реєстрації господарських операцій заносять суми нарахованої оплати праці по напрямках витрат, утримань, нарахувань на оплату праці.

Таким чином, всі відомості, що ведуться господарем (бухгалтером), складаються на основі первинних документів по одному з бухгалтерських рахунків. Сума по кожній записується у двох відомостях одночасно: по дебету відповідного кореспондуючого рахунку, а також по кредиту кореспондуючого рахунку з відповідною вказівкою коду рахунку по дебету. В обох відомостях у спеціальній графі робиться запис номера операції, по якому вона зареєстрована у Журналі господарських операцій.

В усіх відомостях вказується період, за який вони складаються, код синтетичного рахунку. В кінці звітної періоду, після підбиття підсумків оборотів, відомості підписують особи, що її склали.

Зміна оборотів у поточному звітному періоді по операціях, які відносяться до минулих періодів, відображається в реєстрах звітної періоду додатковою проводкою, або методом "червоне сторно".

Помилки у відомостях виправляються шляхом закреслювання тексту або суми і відображенням над перекресленим правильного тексту або суми. Закреслюють тонкою лінією так, щоб можна було прочитати неправильний запис. Всяке виправлення у відповідних відомостях повинне бути обумовлено записом "Виправлено" із зазначенням дати і підтверджено підписом фермера (бухгалтера).

Облік фінансово-господарських операцій у фермерських господарствах, що використовують форму обліку, побудовану на реєстрах обліку майна підприємства, завершується в кінці місяця (звітної періоду) підсумком оборотів.

Після складання усіх відомостей кредитові обороти по всіх рахунках переносять у Головну книгу.

Головна книга є реєстром синтетичного обліку і передбачена для узагальнення даних поточного обліку та взаємоперевірки правильності проведених записів по рахунках. Її відкривають на рік.

Для кожного синтетичного рахунку відводиться одна сторінка. При відкритті книги на початок року з балансу або Головної книги за минулий рік записують залишки на рахунках на початок року. В подальшому запис в Головну книгу роблять з відомостей підсумками за звітний період. Для кожного звітнього періоду виділений окремий рахунок, де послідовно записують: звітний період, за який проводять запис, обороти дебету рахунку з розподілом по кореспондуючих рахунках; загальні обороти по дебету і кредиту; залишок на кінець звітнього періоду.

Обороти за звітний період по кредиту кожного рахунку в Головну книгу записують загальною сумою з відповідних відомостей, а обороти по дебету вибирають з різних відомостей окремими сумами по відповідних графах кожної відомості.

Потрібно мати на увазі, що суми оборотів записують у Головну книгу після взаємоперевірки даних відомостей.